

УДК 341.645(4):341.231.14

ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Віталій Тироль

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. +380938210302,
e-mail: Tyrol.Vitalii@gmail.com*

Проаналізовано застосування міжнародного права в контексті тлумачення Європейським судом з прав людини положень Європейської конвенції з прав людини.

В останні роки Суд значно частіше посилається на зовнішні джерела (під зовнішніми джерелами у статті розуміємо ті норми міжнародного права, що не належать до Європейської конвенції з прав людини). Це явище, в даний час ще не достатньо систематизоване, трапляється в найрізноманітніших обставинах, включає в себе наскрізні питання, і відноситься до різних міжнародно-правових документів. Дана стаття покликана раціоналізувати і з'ясувати причини цієї практики з метою полегшення розуміння цих процесів.

Посилання на міжнародне право залежить значною мірою від процесу інтерпретації Європейської конвенції з прав людини, сформованої Судом протягом багатьох років. Огляд судової практики свідчить, що Суд знаходиться у постійному виборі між «відкритою» парадигмою, яка характеризується активністю суду і частими посиланнями на джерела міжнародного права, що не стосуються положень Конвенції, і «закритою» парадигмою, яка ускладнює застосування таких джерел.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини; принципи інтерпретації; норми міжнародного публічного права; Договірні держави; Європейська конвенція з прав людини.

З часу прийняття і вступу в силу *Європейської конвенції з прав людини* (далі – ЄКПЛ, або Конвенція) *Європейський суд з прав людини* (далі – ЄСПЛ, або Суд) сформував широку судову практику, яка покликана конкретизувати положення Конвенції, і в подальшому розширив сферу її застосування, щоб встигати за швидкими мінливими реаліями. ЄСПЛ став одним з найдосвідченіших і найефективніших правоохоронних органів з прав людини. Як автономний і авторитетний орган, наділений виключними повноваженнями щодо контролю за виконанням норм ЄКПЛ, Суд може здатися, на перший погляд, самодостатньою установою, якій не потрібно посилатися на будь-які інші норми міжнародного публічного права (далі – МПП), окрім Конвенції.

Проте, по мірі розвитку ЄСПЛ, ставало дедалі зрозуміліше, що таке твердження є оманливим. ЄСПЛ не є чимось відокремленим на міжнародній правовій арені. Він фактично є складовою частиною більшої системи – міжнародного правопорядку. Останнім часом суть міжнародного права розширилася до тих областей, які раніше не регулювали на цьому рівні. Тенденція супроводжувалась прийняттям численних договорів, що регламентують дуже специфічні сфери діяльності, та створення численних

судових чи квазісудових органів, які стали компетентними у своїх вузькоспеціалізованих сферах.

Останніми роками Суд значно частіше посилається на зовнішні джерела (під зовнішніми джерелами тут і далі розуміємо ті норми міжнародного права, що не належать до ЄКПЛ). Це явище, сьогодні ще недостатньо систематизоване, включає в себе наскрізні питання, і стосується різних міжнародно-правових документів. Намагатимемось раціоналізувати і з'ясувати причини цієї практики з метою полегшення розуміння цих процесів.

Застосування ЄСПЛ зовнішніх джерел залежить значною мірою від процесу інтерпретації ЄКПЛ [3], сформованого Судом протягом багатьох років. Видається, що є кілька нюансів, котрі або перешкоджають застосуванню, або підвищують рівень застосування норм МПП, отож їх можна умовно розділити на дві різні категорії. Одна парадигма, зазвичай, характеризується стриманістю у посиланнях на норми МПП. Назвемо її «закрита парадигма». Протилежною до неї є парадигма, де аргументація Суду відзначається високим рівнем судової активності у посиланнях на міжнародне право («відкрита парадигма»).

До **закритої** парадигми ми зачислимо: принцип свободи розсуду держав, принципи узгодженої та автономної інтерпретації, а також принцип судової стриманості.

Специфіка ЄСПЛ як міжнародного судового органу, покликаного здійснювати нагляд за дотриманням державами зобов'язань, взятих ними відповідно до ЄКПЛ, вимагає від нього у кожному конкретному випадку обов'язково враховувати не лише закріплені в Конвенції загальноєвропейські стандарти в галузі прав людини, а й культурні, політичні, соціальні, економічні, а також інші особливості та реалії країн, яких стосується відповідна справа. Окрім того, враховуючи субсидіарну природу своїх юрисдикційних повноважень, ЄСПЛ постійно проявляє готовність визнавати за державами-учасницями Конвенції прерогативу вирішувати, накладення яких саме обмежень прав і свобод людини є доцільним і доречним за певних обставин [6, с. 147].

Такий підхід Суду є одним з принципів інтерпретації, що перешкоджає застосуванню норм МПП, та знайшов вираження в доктрині **свободи розсуду**. Цей принцип передбачає здійснення ЄСПЛ тлумачення конвенційних приписів з урахуванням наявної у судових органів та посадових осіб держав-учасниць певної свободи розсуду щодо розуміння та застосування ними конвенційних норм з метою забезпечення належних умов реалізації та захисту прав і свобод людини, а також досягнення балансу між цими правами та свободами особи і національними інтересами [7]. Вжитий термін не визначено ні в тексті Конвенції, ні у її додаткових протоколах. Вперше він з'явився 1958 року у висновку Європейської комісії з прав людини по справі *Greece v United Kingdom* [14]. З того часу ЄСПЛ дуже часто посилався на цей принцип, який відіграє важливу роль при розгляді справ, пов'язаних зі статтями 8–11, 14 і 15 ЄКПЛ та статті 1 протоколу № 1.

Причина, що спонукала до застосування свободи розсуду, влучно визначена у рішенні по справі *Handyside v United Kingdom* [15]. У цій справі Суд

встановлював, чи засудження заявника англійськими судами за поширення «непристойної» публікації було необхідним обмеженням його свободи вираження відповідно до статті 10 (2) Конвенції. Суд вказав, що: «механізм захисту, встановлений Конвенцією, є субсидіарним по відношенню до національних систем захисту прав людини. [...] Конвенція залишає на розсуд кожної Договірної держави, в першу чергу, виконання завдання із забезпечення закріплених у ній прав і свобод. Спеціально створені міжнародні установи, такі як ЄСПЛ, покликані внести свій внесок у вирішення цього завдання, але вони залучаються лише після того, як було вичерпано всі національні засоби правового захисту, згідно із загальновизнаними принципами міжнародного права. Ці зауваження стосуються, зокрема, і пункту 2 статті 10 Конвенції. Передбачення у внутрішньому законодавстві різних Договірних держав єдиного європейського поняття моральності видається неможливим. [...] Державні органи в принципі у кращому становищі, ніж міжнародний суддя, щоб дати висновок про точний зміст цих вимог, а також на визначення необхідності призначення обмежень чи покарань для їх задоволення» [25, § 48]. Отже, Суд у випадках, коли він вважає, що він не підходить для того, щоб вирішити певне питання, перекладає це на розсуд Договірним державам.

Суд, зазвичай, вдається до свободи розсуду щоразу, коли у справі виникає питання, яке вимагає балансу інтересів або коли тлумачення потребують терміни і вирази, що містяться в положеннях Конвенції, проте чітко не визначені [25, с. 83]. Свободу розсуду також використовують там, де національні органи знаходяться у кращому становищі, щоб оцінити серйозність тієї чи іншої ситуації, і де позиції держав можуть відрізнятися [25, с. 85–86]. Сфера застосування цієї концепції має тенденцію змінюватись залежно від важливості прав, характеру втручання, тексту і мети положення ЄКПЛ, в контексті конкретної справи, або загальної політики (соціальні, економічні, екологічні, міські і сільськогосподарські планування) [25, с. 89].

Свобода розсуду має тенденцію бути більш вузькою щоразу, коли існує спільна домовленість серед Договірних держав [24, с. 54]. Якщо такого консенсусу неможливо досягнути, Суд, зазвичай, дає дещо ширшу свободу розсуду для держав. Відповідно, щоб зберегти свій авторитет, Суд приймає прагматичний підхід до розробки стандартів у своїй практиці [9 с. 213]. Цей аспект має величезне значення, оскільки ефективність Конвенції залежить від співробітництва держав у реалізації необхідних змін у своє національне законодавство [9, с. 214].

Ще одним важливим принципом, який ускладнює застосування Судом норм міжнародного права, є *узгоджена інтерпретація*. Цей принцип інтерпретації дає змогу Суду встановити зміст прав, гарантованих ЄКПЛ. Коли Суд зіштовхується з труднощами щодо узгодженого змісту права і практики держави, він намагається знайти консенсус між різними поглядами Договірних держав шляхом оцінки наявності точок дотику у їхньому внутрішньому законодавстві. Узгоджена інтерпретація бере свій початок від Преамбули до Європейської конвенції, в якій йдеться, що уряди держав-членів Ради Європи,

які підписали цю Конвенцію, підтверджують свою глибоку віру в ті основоположні свободи, які становлять підвалини справедливості та миру в усьому світі і які найкращим чином забезпечуються, з одного боку, завдяки дієвій політичній демократії, а з іншого боку, завдяки спільному розумінню і додержанню прав людини, від яких вони залежать [3].

При вирішенні Судом питання, чи належними є певні запобіжні заходи, прийняті Договірною державою задля запобігання порушень ЄКПЛ, спочатку слід здійснити порівняльний аналіз різних національних законів, щоб визначити рівень захисту, що існує в різних Договірних державах. Хоча Суд і не застосовує внутрішнє законодавство держав, воно може впливати у таких випадках на висновки Суду. Європейська комісія з прав людини, для прикладу, використовувала цю порівняльну методологію щодо визначення сфери дії ЄКПЛ при розгляді внутрішніх законів, що стосуються бродяжництва, кримінального процесу, віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, або визнання гендерної ідентичності транссексуалів [24, с. 49].

Посилання на внутрішнє законодавство узаконює інтерпретаційний підхід Суду, який, відповідно, в подальшому краще прийматимуть Договірні держави. Такий підхід може здатись дивним, враховуючи, що суд, який зобов'язаний перевіряти норми внутрішнього законодавства, звертається до нього, щоб виправдати свій контроль. Насправді це відбувається тільки тоді, коли є важливий збіг, котрий потім створює європейський консенсус, на підставі якого Суд може розширити права і свободи, передбачені ЄКПЛ. Отож досягнення консенсусу серед Договірних держав є однією з основ для тлумачення положень ЄКПЛ. Цей аспект може зменшувати посилання на норми міжнародного права, оскільки чітко встановлений консенсус між Договірними державами матиме пріоритет і зробить ці посилання безцільними.

Автономна інтерпретація ЄСПЛ може перешкоджати застосуванню міжнародно-правових інструментів в рамках Конвенції. Тлумачення державами чи Судом деяких термінів, вжитих у Конвенції, може набувати незалежного чи автономного характеру [24, с. 77]. Адаже значення деяких слів відрізняється і не обов'язково відповідає змісту ідентичного терміна в національному або міжнародному праві. Наприклад, слова «цивільні права та обов'язки» або «кримінальне обвинувачення», відповідно до статті 6 Конвенції, мають самостійне значення. Суд намагається зменшити ризик того, що національні органи влади відходять від конкретного змісту ЄКПЛ, приписуючи одностороннє тлумачення її положенням.

Отже, існує різниця між традиційним міжнародним тлумаченням договорів та автономним тлумаченням ЄКПЛ. Проте зазначимо, що приписування самостійного значення для слів може привести до результатів, які відходять від правила про те, що договір необхідно тлумачити відповідно до звичайного значення термінів, як це передбачено статтею 31 (1) *Віденської конвенції про право міжнародних договорів* від 23 травня 1969 року (далі – ВКПМД) [24, с. 77].

Судова стриманість ґрунтується на тій ідеї, що обов'язок судді полягає в застосуванні норм права, а не у прийнятті нових норм [23, с. 230]. Звісно, коли нові справи постають перед Судом, то часом виникає необхідність у розробці нових норм. Проте судді, використовуючи цю доктрину, намагаються обмежити себе лише застосуванням існуючих норм, залишивши його розвиток і модифікацію відповідним законодавчим органам [23, с. 230]. Вважають, що судді не повинні брати на себе законодавчі повноваження. Крім того, справи повинні бути вирішені згідно з авторитетними та релевантними нормами права [23, с. 230]. Для Суду належними є норми ЄКПЛ, і судді, котрі практикують стриманість, покладаються виключно на цей правовий інструмент. У цьому контексті посилання на міжнародні правові джерела, що спричиняє зміну чи перекичування змісту норм ЄКПЛ, сприймають як вихід за межі легітимних судових повноважень.

Розглянемо також і принципи **відкритої** парадигми, до якої належать: принцип еволюційної (динамічної) інтерпретації, принципи ефективності, системної інтерпретації та судової активності.

Безперечно, значення прав, передбачених Конвенцією, змінилося з плином часу. Фактично Конвенція укладена на невизначений період часу і, отже, її значення потребує оновлення відповідно до діючих стандартів. **Еволюційна (динамічна) інтерпретація** дозволяє брати до уваги сучасні реалії та відійти від обставин, що склались на момент розробки Конвенції. Це базується на правилі, що міститься у статті 31 (3) (б) ВКПМД, в якій йдеться, що до уваги необхідно брати, поряд з контекстом договору, будь-яку подальшу практику його застосування. Суд підтвердив цей принцип у справі *Tyler v United Kingdom* [22], котра стосувалась питання про те, чи є тілесні покарання неповнолітніх злочинців такими, що принижують людську гідність, що, своєю чергою, є порушенням, відповідно до статті 3 ЄКПЛ. Суд дійшов висновку, що стандарти, котрі раніше вважались прийнятними, не відповідають умовам сьогодення: «Конвенція є живим інструментом, який [...] повинен тлумачитись в світлі сучасних умов» [22, § 31]. Тому Суд постановив, що таке покарання, у разі його застосування, порушуватиме статтю 3 Конвенції.

Зміни у сприйнятті змісту положень можна спостерігати у цілій низці справ. Насамперед вони помітні на прикладі гарантованого ст. 8 права на сімейне життя, що, як вважають, захищає не лише традиційну сім'ю, створену подружжям у законному шлюбі, а й поширюється на позашлюбні зв'язки і може, зрештою, охоплювати навіть гомосексуальні стосунки [4].

Принцип еволюційної інтерпретації тісно пов'язаний із принципом узгодженої інтерпретації, втілюючись у життя на основі внутрішнього або міжнародного права, що дає змогу Суду визначити, чи відбулись зміни у нормах європейської правової системи [25, с. 78]. Наприклад, у справі *Marckx v Belgium* [16] Суд визнав, що у зв'язку зі змінами в міжнародному праві і національному законодавстві більшості держав-членів Ради Європи вже неприпустимо виділяти «нелегітимних» і «легітимних» членів сім'ї [16, § 41].

Згодом еволюційна інтерпретація дозволила Суду оновити кілька положень ЄКПЛ, серед яких, зокрема, вдалось обмежити роль уряду при вирішенні питання про звільнення ув'язненого [21], визнати право не вступати до профспілки [20] і вимагати юридичного закріплення нової ідентичності транссексуалів [13]. Цей принцип інтерпретації, таким чином, сприяє ЄСПЛ дистанціюватись від старих оцінок, залишатись у курсі змін у суспільстві та творчо розширювати значення певних прав.

Також зазначимо, що не всі науковці розділяють думку про те, що стосовно Конвенції доцільніше використовувати динамічне тлумачення, віддаючи при цьому перевагу *статичному* [5]. Однак з цього приводу Вільям Ескрідж в одній зі своїх праць писав, що статичне бачення тлумачення, встановлене традиційною доктриною, вже надто застаріле. Інтерпретація – це не археологічне відкриття, а діалектичне творіння; не просто тлумачення, метою якого є встановлення історичного значення, а вміння використати його зміст для вирішення проблем у сучасних умовах [10].

Суд не обґрунтував застосування еволюційної інтерпретації чи більш докладної інформації щодо її витоків, переваг і недоліків. Висловлено припущення, що це даватиме змогу критикам стверджувати, що Суд схильний до розробки нових норм [8, с. 69]. Крім того, доволі важко визначити, чи Суд модифікує, чи лише інтерпретує положення ЄКПЛ, коли він вдається до принципу інтерпретації. Безперечно, еволюційна інтерпретація сприяє застосуванню норм МПП, забезпечуючи Суд зручним інструментом для використання міжнародно-правових норм у своїй аргументації.

Ще одним важливим чинником, який впливає на застосування ЄСПЛ норм міжнародного права, є принцип *ефективності*, який дає змогу тлумачити ЄКПЛ у спосіб, що забезпечує практичність захисту прав і свобод та ефективність розгляду скарг [8, с. 72]. ЄСПЛ неодноразово наголошував, що тлумачення Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. повинно базуватися на загальних міжнародно-правових принципах тлумачення, проте з обов'язковим урахуванням її специфічної природи й відповідних правил Ради Європи: «У тлумаченні Конвенції потрібно брати до уваги її особливий характер як договору для колективного забезпечення прав людини і основних свобод. Тобто об'єкт і мета Конвенції як угоди, спрямованої на захист людської особистості, вимагає тлумачення й застосування її положень так, щоби зробити передбачені в ній гарантії практичними та ефективними. Крім того, будь-яке тлумачення гарантованих прав і свобод повинне бути сумісне з загальним духом Конвенції – документа, призначеного для підтримки і заохочення ідеалів і цінностей демократичного суспільства» [2]. Отож Суд зосереджується на конкретній позиції індивіда для того, щоб гарантувати, що положення ЄКПЛ не є теоретичними та ілюзорними. Іноді це може спричинити прийняття розширеної інтерпретації прав, що містяться у відповідних положеннях Конвенції. Водночас використання принципу ефективності насамперед необхідне у випадках, коли трактування

зазнають норми про одне й те ж право людини, що міститься в різних міжнародних договорах.

Типовим прикладом використання цього принципу є справа *Airey v Ireland* [11], де Суд розглянув питання про те, чи заявниця має право на звернення до суду з метою отримання постанови Суду про розлучення з її чоловіком. Заявниця стверджувала, що вона була не в змозі оплатити послуги адвоката чи іншої правової допомоги. Вона скаржилася на те, що мало місце порушення статті 6 (1) ЄКПЛ через відмову в доступі до суду. Уряд-відповідач стверджував, що вона могла з'явитися особисто, без представника. Суд дійшов висновку, що ефективно вести свою справу самостійно було нереально для заявниці і що відбулось порушення статті 6 (1) ЄКПЛ. У той час як ЄСПЛ визнав, що не для кожної справи повинна бути забезпечена безкоштовна правова допомога, стаття 6 (1) ЄКПЛ іноді може зобов'язувати державу забезпечити правову допомогу, коли така допомога видається необхідною умовою для ефективного доступу до судочинства [11, § 26].

Суд також використав цей принцип інтерпретації для підтвердження, що положення ЄКПЛ містять позитивні зобов'язання для Договірних держав, хоча це прямо не передбачено у її тексті [25, с. 74]. Використовуючи принцип ефективності, Суд наклав позитивні зобов'язання на держави-учасниці ЄКПЛ, які включають в себе обов'язок забезпечити внесення у внутрішнє законодавство положень, що передбачають адекватне визнання сімейних відносин [16], обов'язок захищати право на свободу мирних зібрань [19], право на свободу думки і слова [18] та обов'язок проводити розслідування незаконних вбивств [17]. Цей принцип інтерпретації, відповідно, дає змогу ЄСПЛ гарантувати виконання положень ЄКПЛ.

Одним з найвпливовіших принципів, з точки зору застосування норм міжнародного права, видається принцип *системної інтерпретації*, який відображено у положенні статті 31 (3) (с) ВКПМД, в якій йдеться, що при тлумаченні договору, окрім загального контексту, слід брати до уваги «будь-які відповідні норми міжнародного права, які застосовуються у відносинах між учасниками» [1]. Цей принцип зобов'язує Суд брати до уваги інші міжнародно-правові інструменти на підставі того, що ЄКПЛ є частиною міжнародної правової системи. У справі *Banković and others v Belgium and 16 Other Contracting States* Суд підтвердив [12, § 43], що положення ЄКПЛ слід тлумачити відповідно до правил, що містяться у ВКПМД, та беручи до уваги інші міжнародно-правові інструменти. На думку Суду, «принципи, що лежать в основі Конвенції, не можуть тлумачитись і застосовуватись ізольовано. Беручи до уваги особливий характер Конвенції як договору про права людини, він повинен також брати до уваги будь-які відповідні норми міжнародного права при прийнятті рішень у спорах щодо його юрисдикції відповідно до статті 49 Конвенції» [12, § 43].

Ще одним принципом, що сприяє застосуванню Судом норм МПП в процесі інтерпретації ЄКПЛ, є принцип *судової активності*. Поняття судової активності чітко не визначене і тлумачиться по-різному. Полягає цей принцип у

використанні та розробці права для досягнення певних результатів чи завдань [23, с. 231]. Прихильники цього підходу тлумачать обмеження, покладені на судову роль, більш ліберально і вважають, що вона є частиною обов'язку суддів, щоб досягти бажаного результату. У цьому контексті закон стає засобом для досягнення певного результату [23, с. 231]. Крім того, судді, практикуючи цей принцип тлумачення, використовують його для розширення, оновлення та зміни сфери застосування відповідного закону. Отож прихильники цього підходу не бояться судових інновацій і розглядають нові доктрини, ідеї як можливість розвинути необхідні норми [23, с. 232]. Це також змушує їх виходити за рамки традиційного правового документа. Зазначений принцип не виключає той факт, що суди відіграють певну нормотворчу роль. Отже, акт судочинства відіграє набагато більше, ніж просто застосування правил, оскільки він також передбачає розробку і коригування цих правил.

Висновки. З розвитком своєї практики Суд розробив широкий спектр принципів тлумачення з метою забезпечення виконання положень ЄКПЛ. Це визначає загальні стандарти в області дотримання прав людини для всіх Договірних держав, вимагаючи від них вжиття активних заходів щодо усунення можливих порушень. Усвідомлюючи, що особі необхідно надати конкретні засоби для реалізації своїх прав, Суд зобов'язав Договірні держави забезпечити їхню реальність та ефективність. Недостатньо прийняти пасивний підхід й утримуватись від втручання. Суд також вимагає від Договірних держав зробити позитивні кроки у забезпеченні того, щоб положення ЄКПЛ дотримували та виконували. Згодом Суд деталізує ЄКПЛ, заповнюючи прогалини, коли це необхідно. Отож він перетворив ЄКПЛ в «конституційний інструмент європейського громадського порядку» і став, незважаючи на його допоміжний характер, наднаціональним арбітром з прав людини. Суд, по суті, активно втручався у внутрішнє право шляхом введення стандартів у галузі прав людини, яких повинні дотримуватись всі Договірні держави. Така діяльність, як видається, була необхідною для того, щоб чітко встановити зміст положень ЄКПЛ і забезпечити їхнє дотримання Договірними державами.

Здебільшого Суд звертається до міжнародного права, з метою узгодження ЄКПЛ з діючими міжнародними стандартами. Отож ЄКПЛ у своїх рішеннях повинен залишатись відкритим до застосування норм МПП і взаємозбагачення задля його інтеграції в міжнародну правову систему. Такий підхід може підвищити узгодженість, єдність і функціонування міжнародної правової системи загалом. Отож застосування відкритої судової парадигми є бажаним.

Однак не завжди вигідно інтегрувати деякі міжнародно-правові положення в судовій практиці ЄСПЛ, спираючись на відкриту парадигму. Є безліч ситуацій, в яких закрита парадигма може краще задовольняти потреби ЄКПЛ і подальше зміцнення європейської системи захисту прав людини. Це, однак, може додатково відокремити систему ЄКПЛ в рамках міжнародного правового порядку.

Вибір парадигми значною мірою залежить від результатів, яких потрібно досягти, і від того, чи зовнішні джерела міжнародного публічного права сумісні

зі специфікою ЄКПЛ, хоча Суд ніколи цілковито не охоплює одну з парадигм, а, зазвичай, більше схиляється до однієї чи до іншої.

Отже, підхід Суду залежить від характеру розглядуваного порушення та конкретних обставин справи. Якщо Суд схиляється до закритої парадигми, це зміцнює автономний і самодостатній характер ЄКПЛ. Якщо ж Суд схиляється ближче до відкритої парадигми, то це вкотре демонструє, що ЄКПЛ залежить від зовнішніх джерел. Рівень автономії ЄКПЛ, відповідно, обумовлений більшою мірою рівнем застосування інших норм міжнародного права.

Загалом у прецедентному праві Суду можна знайти підтвердження використання обох парадигм. ЄСПЛ, зазвичай, позиціонує себе як частину міжнародної судової спільноти, хоч і в контексті його конвенційного договору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_118.
2. Збірка договорів Ради Європи. – Київ : Парламентське видавництво, 2000. – 654 с.
3. Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 1950 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної ради України. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Макбрайд Дж. Принципи, що визначають тлумачення та застосування Європейської конвенції з прав людини / Дж. Макбрайд // Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / за ред. О. Л. Жуковської. – Київ : ЗАТ «ВПОЛ», 2004. – С. 761–781.
5. Палешник С. І. Способи тлумачення норм права Європейським судом з прав людини / С. І. Палешник // Проблеми законності : зб. наук. праць. – Харків, 2015. – Вип. 128. – С. 237–245.
6. Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України : навч. посібник / М. В. Мазур, С. Р. Тагієв, А. С. Беніцький, В. В. Кострицький ; [відп. ред. Карпунов]. – Луганськ : ПВВ ЛДУВС, 2006. – 600 с.
7. Федик С. Є. Особливості тлумачення юридичних норм щодо прав людини (за матеріалами практики Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С. Є. Федик ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 20 с.
8. Alastair Mowbray. The Creativity of the European Court of Human Rights [Electronic resource] // Human Rights Law Review, Volume 5, Issue 1. – 1 January 2005. – P. 57–79. – Available at : <https://doi.org/10.1093/hrlrev/ngi003>.
9. Ed Bates The Al-Adsani Case, State Immunity and the International Legal Prohibition on Torture [Electronic resource] // Human Rights Law Review, Volume 3, Issue 2. – 1 October 2003. – P. 193–224. – Available at : <https://doi.org/10.1093/hrlr/3.2.193>.
10. Eskridge Jr. Dynamic statutory interpretation [Electronic resource] / Eskridge Jr., William N. // Faculty Scholarship Series. – 1987. – Available at : http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2518&context=fss_papers.
11. European Court of Human Rights, *Airey v Ireland*, 9 October 1979, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.inteng#{"tabview": \["document"\], "itemid": \["001-57420"\]}](https://hudoc.echr.coe.inteng#{).
12. European Court of Human Rights, *Banković and others v Belgium and 16 Other Contracting States*, 12 December 2001, (judgment), § 43 [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : http://www.rulac.org/assets/downloads/ECTHR_Bankovic_Admissibility.pdf.

13. European Court of Human Rights, *Christine Goodwin v United Kingdom*, 11 July 2002, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-60596"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

14. European Court of Human Rights, *Greece v United Kingdom*, 26 September 1958, (report) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Greece v United Kingdom \(App No 176/56\)"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

15. European Court of Human Rights, *Handyside v United Kingdom*, 7 December 1972, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-57499"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

16. European Court of Human Rights, *Marckx v Belgium*, 13 June 1979, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-57534"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

17. European Court of Human Rights, *McCann and others v United Kingdom*, 27 September 1995, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-57943"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

18. European Court of Human Rights, *Özgür Gündem v Turkey*, 16 March 2000, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-58508"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

19. European Court of Human Rights, *Plattform 'Ärzte für das Leben' v Austria*, 21 June 1988, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-57558"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

20. European Court of Human Rights, *Sigurður A Sigurjónsson v Iceland*, 30 June 1993, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-57844"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

21. European Court of Human Rights, *Stafford v United Kingdom*, 28 May 2002, (judgment) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-60486"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

22. European Court of Human Rights, *Tyrer v United Kingdom*, 25 April 1978, (judgement) [Electronic resource] // European Court of Human Rights. – Available at : [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"tabview":"document"},"itemid":\["001-57587"\]](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

23. *Merrills J. G.* The Development of International Law by the European Court of Human Rights [Electronic resource] // Penn State International Law Review: Vol. 8: No. 3, Article 7 – 1990. – Available at : http://elibrary.law.psu.edu/psilr/vol8/iss3/7/?utm_source=elibrary.law.psu.edu%2Fpsilr%2Fvol8%2Fiss3%2F7&utm_medium=PDF&utm_campaign=PDFCoverPages.

24. *Jacobs White & Ovey.* The European Convention on Human Rights [Electronic resource] // Oxford: OUP, 6th ed. – 2014. – Available at : <http://www.oxfordlawtrove.com/view/10.1093/he9780199655083.001.0001/he-9780199655083>.

25. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights* / [Pieter Van Dijk, F. Van Hoof, A. Van Rijn, Leo Zwaak]. – Intersentia, 4th ed. – 2006.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2016

Прийнята до друку 23.12.2016

**PRINCIPLES OF TAKING INTO ACCOUNT THE RULES OF INTERNATIONAL PUBLIC
LAW BY THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS****Vitaliy Tyrol**

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. +380938210302,
e-mail: Tyrol.Vitalii@gmail.com*

The features application of the international law in the context of the interpretation by the European Court of Human Rights of the provisions of the European Convention on Human Rights are studied.

In recent years, the Court has been referring to external sources more often (external sources in the article refer to those norms of international law that do not belong to the European Convention on Human Rights). This phenomenon is not yet sufficiently systematized, occurs in a variety of circumstances, includes cross-cutting issues, and relates to various international legal instruments. This article is intended to rationalize and find out the reasons for this practice, in order to facilitate understanding of these processes.

The reference to international law depends to a large extent on the process of interpreting the European Convention on Human Rights, established by the Court for many years. A survey of the case-law shows that the Court is in a constant choice between an «open» paradigm characterized by the activity of the court and frequent references to sources of international law that do not relate to the provisions of the Convention and the «closed» paradigm, which complicates the consideration of such sources.

Key words: European Court of Human Rights; principles of interpretation; the rules of international public law; contracting states; European Convention on Human Rights.